

بررسی نقش معلم در رفع اختلالات یادگیری دانش آموزان

گلنار ایزدی¹

¹ کارشناسی روانشناسی، دانشگاه حکیمان

اداره آموزش و پرورش شهرستان بجنورد

ایمیل: Golnar.ezadi@gmail.com

چکیده

یکی از عوامل نبود موفقیت تحصیلی در دانش آموزان، وجود اختلالات یادگیری در آنان است که منجر به افت تحصیلی، کاهش اعتماد به نفس و عزت نفس و ترک تحصیل آنها می شود. برچسب های «عقب مانده»، «تنبل» و غیره به این قبیل دانش آموزان آنها را از ادامه تحصیل بازمی دارد و لطمات جبران ناپذیری از نظر روانی و اقتصادی به کودک و خانواده و نظام آموزش و پرورش کشور وارد خواهد کرد. از آنجا که دانش آموزان مبتلا به اختلالات یادگیری، جزو بچه های در معرض خطر و شکننده محسوب می شوند، آموزش و پرورش باید از این افراد پشتیبانی کند و یک سپر دفاعی برای آنان باشد. همچنین نظام اجتماعی نیز باید از آنان حمایت و مراقبت کند. برای کاهش آمار بالای مبتلایان به این اختلالات و عوارض جانبی، ضرورت دارد معلمان با این اختلالات آشنایی پیدا کنند. در این مقاله قصد داریم به معرفی اختلال یادگیری و برخی از راه حل های آن بپردازیم.

واژگان کلیدی: اختلال یادگیری، دانش آموزان، معلم، آموزش، مدرسه

مقدمه

جهان امروز آموزش و پرورش از اهمیتی ویژه برخوردار است و تحولات روز افزون سبب جلب توجه بیشتر به مسئله آموزش و پرورش شده است. مدتها طولانی دانش آموزانی را که در یادگیری یک یا چند درس مشکلات جدی داشتند با

اصطلاحات معلول ادراکی ، آسیب دیده مغزی و آسیب دیده عصبی معرفی می کردند. با توجه به یافته های جدید در مورد یادگیری ، در سال ۱۹۶۳ جمعی از متخصصین اصطلاح ، ناتوانیهای یادگیری را جایگزین اصطلاحات قبل کردند از آنجا که واژه ناتوانی اصطلاحات دیگری مثل ناتوانی جسمی با ناتوانی ذهنی را تداعی می کند ، یعنی ناتوانیهای که تبدیل به توانایی کامل نمی شوند، اصطلاحی مایوس کننده می نماید و به نظر می رسد اگر اصطلاح اختلالات در یادگیری و (یا به نظر نگارندگان مشکلات یادگیری) به کار گرفته شود مناسب تر باشد. (تبریزی (۱۳۸۰) بیش از یک قرن است که متخصصان علوم تربیتی و روانشناسی و گفتار درمانی در پی تشخیص و درمان مشکلات این قبیل کودکان بوده اند. بیش از شصت تعریف برای اختلالات یادگیری وجود دارد که معروفترین آنها عبارتست از اختلال در یک یا چند فرآیند روانی پایه به درک با استفاده از زبان شفاهی یا کتبی مربوط می شود و می تواند به شکل عدم توانایی کامل در در گوش کردن، فکر کردن ، صحبت کردن خواندن، نوشتن ، حجمی کردن با انجام محاسبه های ریاضی ظاهر شود.

تعاریف اختلالات یادگیری :

هر اختلالی که در آن موفقیت تحصیلی فرد با توجه به سن و آموزش و هوش بر اساس آزمونهای معیار خواندن و نوشتن و محاسبه از آنچه انتظار می رود بسیار کمتر باشد، اختلال یادگیری توصیف می شود. اصطلاح اختلال یادگیری از نیاز به تشخیص و خدمت به دانش آموزانی برخاسته است که به طور مداوم در کارهای درسی خود با شکست مواجه می شوند و در عین حال در چهارچوب سنی کودکان استثنایی نمی گنجد ظاهری طبیعی دارند رشد جسمی و قد و وزن شان حاکی از بهنجار بودن آنان است. هوش آنها کمابیش عادی است به خوبی صحبت میکنند مانند سایر کودکان بازی و مثل همسالان خود با سایرین ارتباط برقرار میکنند. در خانه نیز یاریهای لازم را دارند و کارهایی را که والدین به آنان واگذار میکنند به خوبی انجام می دهند. لیکن توانایی لازم برای به جریان اندازی اطلاعات برای بیان کردن و به ویژه نوشتن را ندارند. پس با توجه به مشخصات کلی این دانش آموزان میتوان آنها را در گروه جدیدی به نام دانش آموزان اختلال یادگیری قرار داد و گفت این دانش آموزان در یک یا چند فرایند روانی که به درک کردن با استفاده از زبان شفاهی یا کتبی مربوط می شود،

اختلال دارند که این اختلال می تواند به شکل عدم توانایی کامل در گوش کردن صحبت کردن خواندن نوشتن هجی کردن با انجام محاسبات ریاضی ظاهر شود.

معلمی شغل مهمی است که ضرورت آن بر کسی پوشیده نمی باشد. این ضرورت از نظر مولفین ، عمدتا شکل دهی تجربیاتی است که منجر به تغییرات مطلوب رفتاری در دانش آموختگان می شود. بخاطر همین ضرورت آشکار است که نقش معلم جنبه نهادی پیدا کرده و بسیاری از گروههای اجتماعی و افراد و دانشجویان و دانش آموختگان مختلف انتظارات کلی مشخصی از آنچه که یک معلم هست و باید باشد دارند. خصوصیات یک معلم کارآمد توجه به پیشرفت تحصیلی شاگردان و ارزیابی یادگیری آنها می باشد. مطابق با آنچه گفته شد تدریس خوب با دقت و وسواسی در خور توجه ارزیابی می شود. به شکلی که دایما می توان تغییرات لازم را در آن صورت داد. در این وضعیت دانش آموزان در مورد یادگیری خود فیدبک سریع و مطلوبی دریافت می کنند. به عقیده برونینگ و گلاور ، معلمان کار آمد از مهارت های لازم برای ارزیابی دانش آموزان برخوردار بوده و قادرند میزان یادگیری ایشان را تعیین کنند. و وسایل اندازه گیری و ارزیابی بطور عمده عبارتند از امتحانات کلاسی ، تکالیف درسی پروژه های تحقیقاتی و آزمون های استاندارد شده اطلاعات بدست آمده از ابزار ها و وسایل بالا معلمان خوب را کمک می کنند. تا روش تدریس خود را تنظیم کنند. یادگیری دانش آموزان با دریافت پسخوراند (فیدبک) ناشی از ارزیابی دقیق تسهیل می گردد.

گروهی اختلالات را نتیجه شرایطی دانسته اند که شامل نقائص ادراکی ، ضایعه مغزی، اختلال جزیی در کار کرد مغز ، نارساخوانی ، اختلال گویایی و غیره است ناتوانی یادگیری این کودکان از نوع مشکلاتی نیست که بدایتا مربوط به بینایی، شنوایی ، یا نقائص حرکتی ، عقب ماندگی ذهنی پریشانی عاطفی و یا کمبود امکانات محیطی باشد. (فریار - رخشان ۱۳۶۷)

مشخصه های اولیه ناتوانی در یادگیری: کودکانی که ناتوانی در یادگیری دارند از مشخصات زیر برخوردارند.

مشکل در صحبت کردن، خواندن، نوشتن، محاسبه، مشکل در تمرکز حواس و توجه به مطالب، گیج شدن در مورد زمان و فضا، رفتار تحریک پذیرانه، مشکل در یادآوری، هماهنگی فیزیکی ضعیف، مشکل در سازماندهی برای انجام یک منظور و مشکل در دوست شدن با افراد و دوست ماندن با آنها.

عوامل موثر در بروز اختلالات

ثابت شده است که علل بروز ناتوانی های یادگیری نسبتا مبهم است برخی از مشکلات کنونی درباره ی مفهوم ناتوانی های یادگیری بازتابی است از ناتوانی ما در اشاره ی دقیق به علل بروز ناتوانی های یادگیری که شاهدش هستیم. روشن است که آگاهانه یا نا آگاهانه مساله علل بروز ناتوانی های یادگیری را به فراموشی و بی توجهی می سپاریم بر حسب درک ما از ناتوانی های یادگیری و نگرش اولیه حرفه ای ما (پزشکی ، روان شناسی ، تعلیم و تربیتی) نسبت به ناتوانی های یادگیری ممکن است ما به علل خاصی توجه پیدا کنیم تا آن که به رابطه ی علی دشواری بپردازیم .

اما تجربه ی گذشته و عمل کنونی به ما ثابت میکند که ناتوانی های یادگیری مفهومی چند رشته ای است و ارتباط بین متخصصان رشته های مختلف در این امر باید برقرار باشد .

الف) عوامل آموزشی 1. تدریس ناکافی و تا صحیح به کودکان 2. عدم فراگیری معلم از مهارتهای لازم جهت تدریس در سهای پایه در مدارس 3. توقعات فوق العاده بالا یا فوق العاده پایین معلمان 4. برنامه ریزی و طرح برنامه ی آموزشی ضعیف 5. عدم فعالیتهای برانگیزنده 6. تدریس عملی نا صحیح 7. عدم آموزش مهارتهای اجتماعی ، یادگیری و حرکتی و جسمی و عدم پرداختن به یادگیری های زبان شفاهی 8. استفاده نادرست از روشها و مداد و برنامه درسی

ب) عوامل محیطی عوامل محیطی بسیاری وجود دارد که می تواند به پیچیدگی ناتوانی های یادگیری بیفزاید و حتی شاید سبب ساز آن باشد.

انگیزش ضعیف توجه ناکافی و ضعف در انجام کار بر اثر گرسنگی و وجود رنگ ها و مزه های مصنوعی در غذاها طبق نظر فاین گولد روی تحرک بیش از حد کودک موثر است. سرما خوردگی مزمن ، مشکلات تنفسی آلرژیکها و در ناتوانی یادگیری کودک موثر است. سقوط ، آسیب دیدگی مغزی ، ضربه وارد به سر و در ناتوانی یادگیری موثر است . تحریک حسی کودک در حال رشد نیازمند درون دادهای حسی است تا درباره محیط و خود و هر دو بیاموزد یعنی کودک به تجربه هایی نیاز دارد تا بیاموزد که چگونه بیاموزد . تحریک زبانی زبان به واسطه ی نقشش در تفکر و یادگیری سایر مهارتها در محیط زندگی کودک جایگاه ویژه ای دارد و ممکن است ناتوانی کودک از نبود مدلهای درست در اوایل رشد وی سرچشمه گرفته باشد.

رشد اجتماعی و عاطفی بسیاری از کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری مضطرب ، نامطمئن و بی اختیار و سرکش هستند که ممکن است. این رفتارها با فقدان امنیت طبیعی ، ثبات محبت و گرمی و پذیرش در منزل و محیط مدرسه پیوند داشته باشد (ج) عوامل روانی امکان دارد کودکان مبتلا به ناتوانی های یادگیری در عملکردهای روانی پایه چون ادراک ، حافظه و شکل درون به مفاهیم اختلال داشته باشند.

(د) عوامل فیزیولوژیکی بسیاری از متخصصان بر این باورند که علل اساسی و عمده ناتوانی های یادگیری آسیب دیدگی مغزی ، شدید با جزیی و صدمه وارده به دستگاه عصبی و مرکزی است.

(ه) عوامل ژنتیکی شواهدی در دست است که نشان می دهد ناتوانی های یادگیری احتمالا در برخی خانواده ها بیش از دیگران دیده می شود در واقع عوامل ژنتیکی در شمار وسیعی از ناتوانی های یادگیری نقش دارد .

(ز) عوامل بیوشیمیایی اختلالهای گوناگون متابولیکی در حکم عواملی هستند که موجب ناتوانی های یادگیری می شوند مثل هایپوگلیسمی ، کم کاری تیروئید و

(ر) عوامل پیش ، هنگام و بعد از تولد و تاخیر رشد

بندر ، دهریش ، جانسکی ، لانگ خود اظهار میدارند که عدم ظهور علائم رشد برخی از کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری ممکن است از تاخیر رشد برخی اجزای دستگاه عصبی مرکزی سرچشمه گرفته باشد که این گونه کودکان پس از بزرگتر شدن بر این مشکلات غلبه می کنند.

ژ) نقص جزئی در کار مغز به نظر می آید هر گونه نتیجه گیری درباره ی حیاتی بودن آسیب دیدگی مغزی در کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری در بهترین شرایط فقط جنبه تجربی و آزمایشی دارد. سبب شناسی بیش از هر موضوع دیگر به موضوع پیش گیری تکیه دارد.

خصوصیات و ویژگیها دانش آموزانی که اختلال در خواندن دارند بعضی از ویژگیهای زیر را از خود نشان می دهند :

1. ناتوانی در یادگیری و یادآوری کلماتی که دیده اند. آینه نویسی دارند یعنی بعضی حروف کلمات را بر عکس از آخر به اول می نویسند. مثلاً کلمه (سارا) را (اراسا) می نویسند.
2. در هجی کردن کلمات مشکل دارند.
3. اشکال در سازماندهی مواد و مطالب نوشتاری
4. اشکال در یافتن کلمات صحیح برای برقراری ارتباط گفتاری یا نوشتاری
5. قاطی کردن حروف کلمات معکوس خواندن حروف و کلمات
6. ضعف توانایی در خواندن کلمات، ضعف در حافظه دیداری جهت ارتباط علائم زبانی
7. اشکال در تخیل و تجسم کلمات اشکال در ذخیره سازی و بازیابی اسامی حروف نوشته شده.
8. از خواندن لذت نمی برند.
9. اشکالات در نوشتن دیکته اشکال در اعمال آنچه نسبت به موقعیت های اجتماعی یا یادگیری خوانده شده است.
10. خط ناخوانا، پریشانی در استفاده از حروف و جایگزینی حروف همخوان مانند همپازی به جا همبازی .
11. سنجیدگی و بیقراری در استفاده از دست.

با تحقیقات گسترده عوامل اختلال خواندن را به شرح زیر معرفی کرد :

1. عدم آمادگی برای خواندن عقب ماندگی عمومی رشد گفتار و اشکالات گفتاری

2. معلولیت‌های جسمانی مانند اشکالات دیداری و شنیداری، محدودیت واژه ها

3. نیروی زیستن ناکافی معلولیت‌های فرهنگی و اجتماعی

4. عوامل شخصیتی (اشکالات عاطفی و سازگاری، عوامل اجتماعی، عوامل محیطی

5. عدم توجه به مدرسه و تغییر مکرر مدرسه با آموزگار، شرایط نامساعد خانه

6. روش های آموزشی ناقص و تشکیلات ناقص مدرسه محتوای ناکافی متن خواندن که حاوی ارزش باشد.

7. اشکال در درک موقعیت فضایی عدم برتری جانبی اختلال در قدرت حرکت

8. تشخیص ضعیف بین تصاویر مشابه (ورتون)

اگر چه بچه ها به طور طبیعی و به طور نرمال می شنوند، اما در نهایت در ادراک کلمات با حروف برای این که آن ها را به نظم، ترتیب و قانون صحیح در بیاورند با دشواری کامل مواجه هستند. (ب) را با (ب) چنان قاطی و اشتباه میکنند که کلمات مشابه ساخته شده از حروفهای به و پ شنیداری و بینایی، حتی از نظر دستور آموزشی و پرورشی کاملاً در هم و پر اشتباه خواهد شد.

تشخیص اختلالات یادگیری

با توجه به تعاریفی که از دانش آموزان دارای مشکلات یادگیری گفته شد به نظر می رسد معلمین از جمله اولین کسانی هستند که متوجه اینگونه دانش آموزان میشوند و پس از اینکه روشهای گوناگون یاد دهی - یادگیری را اجرا می کنند ولی در مورد چنین کودکانی به موفقیت چشمگیری نمی رسند آنان را به مراکز آموزش و توانبخشی مشکلات ویژه یادگیری هدایت می کنند.

اختلال خواندن شایع ترین نوع اختلال یادگیری است و کودک در این اختلال در صحیح خوانی رمزگشایی، سرعت و دقت خواندن و درک مطلب مشکل دارد کندی در یادگیری پیشوندها پسوندها کلمات ریشه ای و سایر فنون خواندن از دیگر نشانه های اختلال است. همچنین کودک در یادآوری و فهم آنچه خوانده است مشکل دارد در درک فهم و تغییر مفاهیم

ضعف داشته و متن پیش رو را درست و صحیح بخواند. کودک خطاهای پایدار در خواندن دارد و معمولاً از خواندن با صدای بلند اجتناب می کند. کودکانی که اختلال نوشتن دارند در هجی کردن صحیح کلمات و دیکته آن در استفاده از گرامر ضعف دارند. دست خط بدی دارند و ممکن است در یک قطعه نوشتاری یک کلمه مشابه را در جاهای مختلف متفاوت بنویسند. معمولاً از تکالیف نوشتنی اجتناب می کنند و تکالیف درسی خود را به کندی انجام میدهند و خطاهای ثابت در نوشتن دارند. کودکانی که اختلال ریاضیات دارند در استدلال و یا محاسبات ریاضی ضعیف هستند و در مهارتهای ریاضیات که نیاز به درک مفاهیم پایه ای دارد، مشکل دارند.

با توجه به تعاریفی که از دانش آموزان دارای مشکلات یادگیری گفته شد به نظر می رسد معلمین از جمله اولین کسانی هستند که متوجه مشکل این دانش آموزان میشوند و پس از اینکه روشهای گوناگون آموزشی را اجرا میکنند به موفقیت چشمگیری نمی رسند.

پدیده های همراه اختلالات خاص یادگیری خود را در قالب پدیده هایی قابل مشاهده نشان میدهند. این پدیده ها رفتارهایی هستند که هر روز در کلاس یا خانه دیده می شوند. مثلاً ممکن است این کودکان در تکلم نیز مشکلاتی داشته باشند. مثلاً در پیدا کردن کلماتی که بیانگر نظر شان با شد. مشکل پیدا کنند یا به خاطر کنترل ماهیچه ای ضعیف دست خط بدی داشته باشند.

انواع اشکالات املائی دانش آموزان :

1. به طور کلی اشکالات یا ناشی از محیط است و یا از خود فرد ناشی می شود.
2. از دیدگاه روانشناختی میتوان اشکالات املائی را ناشی از موارد زیر دانست :
4. ضعف در حساسیت شنوایی مثال بجای "تار" می نویسد "کار"
5. ضعف در حافظه شنوایی که سبب جا انداختن کلمات و حروف می شود.
6. ضعف در حافظه دیداری (غلط نویسی حرف هم صدا) مثال: "طناب" و "تاب"
7. ضعف در حافظه توالی دیداری (جابه جا نوشتن حروف در کلمه) مثال: "مادر" که "مارد" نوشته می شود

8. قرینه نویسی (آینه نویسی)

9. وارونه نویسی (چه نویسی)

10. عدم دقت (کم گذاشتن سر کج ، تشدید ، کم و زیاد گذاشتن نقطه و دندانه ها و....

11. نارسانویسی (عدم وضوح و خوانایی نوشته)

روشن است که با شناسایی سریع و به موقع مشکلات املائی روند درمان تسهیل می یابد و از تثبیت ناتوانی یادگیری در کودکان و افت تحصیلی جلوگیری خواهد شد.

مراحل ارزیابی و تشخیص در مراکز آموزشی مشکلات ویژه یادگیری شامل

1. پیشینه کاوی و مصاحبه که عموماً شامل تهیه تاریخچه کلی از زندگی فرد که به وسیله بازنگری پرونده های کودک مصاحبه با والدین ، معلمین و خود کودک تهیه می شود.

2. مشاهدات بالینی مشاهده گر در حین مراحل ارزیابی اطلاعاتی را از خصوصیات و ویژگیهای رفتاری کودک به دست می آورد که او را در امر تشخیص یاری می دهد.

3. آزمون های رسمی

الف) آزمون روانی شناختی و کسلر : یک تحول مهم در تشخیص و جایدهی کودکان ویژه دریافتهای جدیدی است که از چگونگی استفاده از آزمونهای روانی ، شناختی بدست آمده است. این گونه ارزیابی و تشخیص ما را به این حقیقت رهنمون می شود که خدمات آموزش و پرورشی باید حوزه وسیعی را در بر گیرد و سعی شود تا دانش آموز که در اکثر حیطه های یادگیری عادی است ولی مشکلات یادگیری خاصی دارد بتواند در کلاس عادی آموزش ببیند و در عین حال به کمک های تکمیلی ویژه دسترسی داشته باشد . برای نیل به این اهداف آزمون و کسلر یکی از ابزارهای نسبتاً گویا و فراگیر است که جهت ارزیابی کودکان با مشکلات خاص یادگیری کاربرد فراوانی دارد.

ب) آزمونهای بینایی مانند دیداری حرکتی بندر - گشتالت - آزمون ادراکی بینایی فراستیگ

ج) آزمونهای شنوایی و بین

(د) آزمون های پیشرفت تحصیلی پیشرفت تحصیلی خواندن - پیشرفت تحصیلی نوشتن - پیشرفت تحصیلی ریاضیات

(ه) آزمون رشد حرکتی لینکلن اوزرشیکی

(ی) آزمون برتری طرفی

آیا شخص دارای اختلالات می تواند به حالت اول بر می گردد ؟

بعد از انجام مراحل آموزشی و توانبخشی مربی به انجام مجدد آزمونهایی می پردازد تا مطمئن شود که ضعف های دانش آموز رفع گردیده آن گاه طی مشاوره با والدین و آموزگار مربوطه به کار با دانش آموز در مرکز پایان می دهد ولی تا مدتها باید اولیاء و معلمین در ارتباط با مربی مرکز بوده و به تبادل نظر بپردازند و همواره کودک را مورد توجه قرار داده و فعالیتهای ایشان را کنترل کنند، در غیر این صورت اگر تعدیل رفتار از سوی والدین و اولیای مدرسه صورت نگیرد و با این تفکر که کودک درمان شده و دیگر نیازی به مشاوره و راهنمایی ندارد و دانش آموز را رها کنند ممکن است به حالت قبلی بر گردد و مجددا دچار افت تحصیلی و یا رفتاری شود.

مراحل درمان مشکلات یادگیری

درمان اختلال خواندن :

برای افراد مبتلا به اختلال در خواندن درمانهای گوناگون وجود دارد. کودکانی که دچار مشکلات خواندن می باشند با توجه به ضعفی در این مهارت از خود بروز می دهند نمی توانند در برنامه های آموزشی مدرسه پیشرفت هایی حاصل نمایند. از لحاظ تاریخی آموزش خواندن اولین مسئولیت مدارس بوده است. از جمله شیوه ها استفاده از روشهای آوایی و کل خوانی می باشند.

که در شیوه ی اول آموزش مبتنی بر آموزش آواها به صورت جداگانه و نهایتاً ترکیب آنها جهت رسیدن به کلمه و کد برگردانی اطلاعات و معنا می باشد و شیوه ی دوم شیوه ی کل خوانی با روش ببین و بگو بوده که در این شیوه شکل کلی

کلمه ارایه گردیده و کودکان مبتنی بر حافظه ی بصری خود به یادگیری کل کلمه و که برگردانی آن به یکباره می پردازند که این شیوه در کشور اجرا شده و به لحاظ بازده آموزشی بسیار مفید بوده است.

بهترین روش تلفظ در هنگام خواندن استفاده از وسایل بازی حروف صدا دار است. طراحی بازی منجر به یادگیری تفریحی می شود که ذهن را طوری تحریک میکند تا در تمام طول مدت یادگیری کاملاً فعال باقی بماند.

قبل از بازی درمانی استفاده از گفتار درمانی به موازات آموزش اشکال و تفکیک تلفظ صدا وجود دارد که می توانند از این طریق روی صداها مسلط شوند. کارتهای بازی آموزشی افراد را قادر به خواندن آسان موثر و کاربردی خواهد کرد.

فرایندهای سنجش بینایی که در کارت های بازی استفاده شده است، حافظه را برای دیدن موثر و منحصر به فرد صداها پرورش می دهد. که این تکنیک برای درمان وارونه خوانی است. هم چنین استفاده از ضبط صوت برای مهارت در صحبت کردن همراه با بازیهای تقویت کننده ادراک برای همه کودکان مفید خواهد بود.

هم چنین می توان با برگزاری مسابقه بازی صداها کسانی که برنده شده و جایزه می گیرند را با انگیزه کرد. برای درمان این نوع کودکان که اختلال در خواندن دارند بعضی از متخصصان کلاسهای تقویتی توصیه کردند که این کلاسها در ناتوانی شدید و اختصاصی یا اولیه با ضایعه مغزی کارساز نیست ولی در انواع ثانوی موثر بوده و کودک به خوبی پیشرفت می کند. برنامه های فردی برای کودک، علاقه آموزگار به نحوه تدریس، تقسیم برنامه ها به اجزای کوچک و تکراری، گماردن کودک در کلاس پایین تر برای درسهایی که ضعیف است، استفاده از تواناییهای موجود کودک و تقویت آن و ایجاد اعتماد و استفاده از تواناییها برای غلبه بر ناتوانیها و روشهایی که در آموزش عقب ماندگان ذهنی شرح داده شده است مانند اعطای پاداش برای پیشرفتهای مختصر و رفع اضطراب و عدم اعتماد در ناتوانی ثانوی اصول درمان را تشکیل می دهد. بنیادی ترین عامل در درمان معلم است که با فراگیر در مقابل و ارتباط متقابل است. که معلم باید تکالیف که با استفاده از مواد با روشهای خواندن مورد نظر انجام شود تجزیه و تحلیل کند و هم چنین تجزیه و تحلیل فرایندهای ذهنی و سبک های یادگیری کودک و تدارک انواع مواد آموزشی متناسب با نقاط ضعف و قدرت یادگیری کودک از جمله روشهای آموزشی مفید در خواندن به کودکان نارسا خوان عبارتند از :

الف) شیوه ی تجربه ی زبانی ب) شیوه های چند حسی در خواندن آموزش خواندن برنامه ای

الف) شیوه ی تجربه ی زبانی :

شیوه ی تجربه ی زبانی خواندن را یگانگی جلوه ها و ارکان زبان می انگارد توسعه ی مهارتهای خواندن در ارتباط متقابل با توسعه ی مهارت های گوش دادن سخن گفتن و نوشتن است و مواد خام آن تجربه ها و زبان خود کودک است. این روش برای کودک رغبت انگیز است و باید دانست که زیر بنای آن را فرهنگ لغات بصری و خاطره ی بینایی کودک از کلمات تشکیل می دهد.

ب) شیوه های چند حسی در خواندن :

در این روش ها بر تحریک حس حرکت و لامسه در جوار مسیرهای حس بینایی و شنوایی تاکید می شود. این روش ها معمولاً با لمس و ردگیری انگشتی در آموزش سرو کار دارد. معلم کلمه ای را به صورت خوانا و بزرگ و با دست روی صفحه ای از کاغذ می نویسد نگاه از کودک می خواهد که با انگشت خود از ابتدا تا انتهای کلمه را ردگیری کند.

آموزش خواندن برنامه ای :

از مواد آموزشی می توان برای خواندن استفاده کرد. این مواد طوری طراحی شده اند که جنبه ی خود آموزی و خود اصلاحی دارند. چون استفاده از این وسایل حالت خود آموزی دارد فرایند یادگیری سریعاً به پیش می رود و به علت دارا بودن جنبه ی تصحیح سریع اشتباهات تقویت آنی نیز یکی از مزایای آن محسوب می گردد. برنامه های اجرایی مانند آموزشهای گروهی، قرائت انفرادی و انواع جدید فعالیت انفرادی و گروهی و استفاده از مشاوران از جمله مواردی است که باعث کیفیت خواندن کودکان اختلال در خواندن می باشد.

راهبردهای آموزشی :

بعضی افراد بر این باورند که افراد نارساخوان به علت مشکلات تحصیلی از نظر ذهنی کند هستند برای زدودن این باور نادرست معلمان می توانند زندگینامه افراد موفق که در خواندن و نوشتن مشکل داشته اند را برای دانش آموزان تعریف کنند. همیشه محل نشستن دانش آموزان تار ساخوان را مدنظر داشته باشید. قرار دادن دانش آموز نارساخوان در ردیف جلوی کلاس موجب می شود که معلم از توجه و یادگیری او اطمینان حاصل کند. معلم میتواند به دانش آموزان عادی متون خاصی را برای تکلیف برای خواندن بدهد که به صورت آینه نویسی نوشته شده باشند تا بدین ترتیب سایر دانش آموزان را از مشکلاتی که دانش آموزان نارساخوان با آن مواجه هستند آگاه کند، بدین ترتیب آنان با مشکلات دانش آموزان باز ساخوان آشنا میشوند. وقتی دانش آموزان دچار اختلال خواندن می شوند معلم نباید از آنان بخواهد که سعی بیشتری کنند با نسبت تنبلی به آنان بدهد. سرزنش معلم آنان را به نومییدی سوق می دهد.

معلم نباید از دانش اموزی که نارسالی در خواندن دارد بخواهد که در کلاس با صدی بلند بخواند، بهتر است به او اجازه داده شود آرام با خواندن سایر دانش آموزان پیش زود و اگر خواست به او اجازه دهد خواندن دیگران را روی نوار ضبط کند. تکالیف نوشتنی از جمله دیگر مشکلات دانش آموزانی است که نارسایی در خواندن دارند بنابراین مربی نباید کار ایشان را با کار سایر دانش آموزان مقایسه کند. برای هر تکلیف نوشتنی آنان را مورد تشویق و تحسین قرار دهید بدون اینکه به تناسب و کیفیت کارشان دقت زیادی کنید. معلم باید انعطاف پذیر باشد و به دانش آموزان اجازه دهد که گزارشات را روی نوار صوتی ضبط کند و یا از نرم افزارهای کامپیوتری واژه پرداز استفاده کند. به مناسبت هایی باید ترتیبی اتخاذ شود که دیگر دانش آموزان نیز از این امکانات استفاده کنند. این روش باعث می شود که او احساس تنهایی نکند. تشخیص اولیه نومییدی کودکی را که نارسانی خواندن دارد کاهش می دهد. همانطور که سایر کودکان نیاز به تشویق و تحسین دارند آنان نیز چنین نیازی را دارند و معلم بایستی همواره کودکان را در مقابل کارهای مناسبشان تشویق کند. تمرینات ساده و مختصر به طوری که در هر زمان آموزش داده شود. هر اشتباهی که کودک انجام میدهد باید توسط خود کودک کار شود تا بتواند بر مشکل خود پیروز شود. ردیابی کردن، سپس نوشتن حروف و کلمات اشتباه شده و تلفظ آن در حین نوشتن، استفاده مختصر از تمرینات دوره ای پی در پی طولانی کردن زمان بین جلسات تمرین به طوری که اصول آن حفظ شده باشد. با انجام آزمونهای تشخیص معلوم می شود که کودک در کلام زمینه مواجه با شکست و در چه سطوحی متوقف گردیده است و

حدود یادگیری او تعیین میگردد و اینکه مشکل یادگیری او به کدامیک از مسائل ادراک ، حافظه ، زبان ، و مربوط می شود. سپس یک طرح آموزشی انفرادی (IEP) بر اساس زمینه های قدرت و ضعف کودک تهیه و تنظیم می شود (فریار - رخشان)

در فرایند درمان مربی به نکات زیر توجه کنید:

1. رابطه ی حسنه بین خود و کودک برقرار می کند.
2. کودک را در جریان کار و موفقیت ها و شکست هایش قرار می دهد.
3. درمان را از پایین ترین مرحله ای که کودک در آزمون ناموفق بوده آغاز می کند و از امان به مشکل کار می کند تا مهمترین نکته که بالا بردن خود پنداره ی کودک است تقویت کند.
4. بیشتر برنامه های درمانی را به صورت بازی ارائه می دهد.
5. فعالیت های یک مرحله را به اتمام میرساند و سپس وارد فعالیت های مراحل بعد می شود.

فعالیت های لازم در زمینه تحصیلی :

عبارتند از مشکلات خواندن، نوشتن ، بیان شفاهی (هجی کردن و ریاضیات. مربی برای رفع مشکلات فوق ابتدا فعالیتهایی که در زمینه ی تحولی ذکر شد را بررسی کرده نقاط ضعف تحولی او را پیدا می کند و برنامه ی درمانی خود را از فعالیتهای تحولی آغاز می نماید سپس ضعفهای آموزشی که ممکن است دانش آموز داشته باشد را با استفاده از روشها و الگوهای تدریس مناسب رفع می نماید.

درمان اختلالات یادگیری

با انجام آزمونهای تشخیصی معلوم میشود که کودک در کدام زمینه ها با مشکل روبرو است و حدود یادگیری او چه اندازه است و اینکه مشکل یادگیری او به کدامیک از مسائل ادراک حافظه ، زبان ، و مربوط می شود. سپس یک طرح آموزشی انفرادی (IEP) بر اساس زمینه های قدرت و ضعف کودک تهیه و تنظیم می شود

آنچه باید معلمین و والدین بدانند:

موارد زیر را در برخورد با این کودکان در نظر بگیرید

1. با حمایت درست و مداخله ی مناسب این کودکان می توانند در مدرسه موفق باشند.
2. با کودک صحبت کرده و به طور باز و آشکار او را از مشکلی که در زمینه یادگیری دارد مطلع نمایید.
3. به او یادآوری نمائید که در یادگیری و آموزش نیاز به روشی متفاوت دارد.
4. نقاط قوت و استعداد های او را بشناسید و جهت پرورش آنها، او را تشویق کنید.
5. او را در روشها و فوونی که برای کمک به یادگیری مؤثر است همراهی کنید.
6. تلاش های او را برای رسیدن به موفقیت ارج بنهید و حمایت کنید.
7. زمانی که او مشغول مطالعه است برای او یک مدل و الگو باشید. شما هم یک روزنامه یا کتاب بدست گرفته و مطلبی بخوانید و یا یک متن با نامه بنویسد.
8. انتظارات واقع بینانه از او داشته باشید.
9. بین والد و معلم لازم است همکاری و تعامل نزدیک وجود داشته باشد.
10. زمانی که کودک شما می خواهد حرف بزند، به او گوش دهید. از او به خاطر مشارکت در انجام امور مدرسه و قابلیت های خاصش قدردانی کنید و او را تصدیق و تائید کنید.
11. با توسل به روشهای رفتاری انگیزه کودک را برای فعالیت های تحصیلی بالا ببرید.

12. در صورتی که مشکل توجه و تمرکز دارد با مصرف به موقع داروهای تجویز شده توسط پزشک به کودک در بهبود

توجه و تمرکز کمک کنید

13. این کودکان نیازمند آن هستند که علاوه بر آموزش معمول کلاسی در ساعاتی از روز تحت آموزشهای خاص توسط معلم تعلیم دیده قرار بگیرند.

علاوه بر درمان اختلال یادگیری باید اختلالات روانپزشکی همراه نیز تحت درمان قرار بگیرند مانند اختلال بیش فعالی، کم توجهی اضطراب افسردگی و.....

در نظر داشته باشید که ۷۵ درصد کودکان اختلال یادگیری نقصهای قابل توجهی در مهارتهای اجتماعی دارند، آموزش مهارت های اجتماعی را از آنان دریغ نکنید. هر چند اختلالات یادگیری اصولا مساله ای آموزشی است، اما از چندین جنبه مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. بسیاری تلاشها در این زمینه آشکار از فرضیه نقص جزئی در مغز سود می جویند و بدین ترتیب میکوشند تا با ارزیابی مسائل فرض شده مربوط به این نقص زیستی مشکل را بر طرف کنند. از جمله شیوه های درمانی رایج بر این اساس میتوان به درمان رایج بر نگرشهای ادراکی " - " حرکتی " اشاره کرد.

در این شیوه تلاش میشود تا موقعیتهایی برای کودک فراهم شود تا بتواند اطلاعاتی را از محیط دریافت دارد به یکدیگر ارتباط دهد و آنها را دریابد. استفاده از روروک ، بازیهایی برای آموزش حرکت، تمرینات روی تخته سیاه برای رشد هماهنگی حرکت و ادراک دیداری، حل معما در این شیوه کاربرد دارد.

از روشهای درمانی دیگر میتوان به روش دیداری - حرکتی فراستینگ و شیوه های رفتاری اشاره کرد. برخی از متخصصان حرفه پزشکی نیز معتقدند باید به این دسته کودکان دست کم به طور آزمایشی دارو تجویز کرد. با این حال درباره تاثیرات دارو درمانی روی دانش آموزان مبتلا به اختلالات یادگیری مطالعات انجام شده بسیار اندک است . مگا ویتامین درمانی اولین بار توسط کوت برای درمان این اختلالات پیشنهاد شد که به استفاده از ویتامینها تا حداکثر یک هزار برابر میزان مورد نیاز بدن گفته می شود.

از سوی دیگر در نظر گرفتن امکانات آموزشی ویژه برای کودکان مورد توجه قرار گرفته است مثلاً استفاده از اتاق مرجع یا کلاسهای ویژه با این حال مساله جای دهی مبتلایان به اختلالات یادگیری در کلاسهای مختلف هنوز مورد بحث بسیاری از متخصصان آموزش و پرورش است.

نتیجه گیری

اختلال در خواندن بسیار متداول و در عین حال برای کودکانی دردآور است که این بیماری را دارند و نمی توانند دریابند که چرا خواندن برایشان دشوار است. در حالی که می دانند به اندازه ی دوستانشان باهوش اند. بسیاری از کودکان اعتماد به نفس خود را از دست می دهند و این میتواند آنها را به ناتوانی، تهاجم و حتی بزهکاری هدایت کند. هم چنین بسیاری از افراد مبتلا به بیماری اختلال در خواندن سعی می کنند که توانایی های بالای خود را در زمینه های دیگری مثل ورزش، علم، کار با رایانه خرید و فروش و یا هنر نشان دهند. در واقع مشکلات ابتدایی آنها با خواندن، باعث نشده است از دست دادن تمام آرزوها و اعتماد به نفسشان را از دست بدهند نه تنها دریافتن علل بیولوژیکی این بیماری، بلکه کمک به پیشگیری از آن نیز دشوار است. درک روش بهتر خواندن می تواند، ما را به راهی برای پشت سر گذاشتن و درمان این مشکل هدایت کنند. مربیان آموزش همراه با مادران و پدران و متخصصان بتوانند از اقدامات عملی صحیح به کاهش رنج و درد این بچه ها کمک کنند و به وسیله راهبردها به کودکانی که اختلال در خواندن دارند کمک کنیم تا خواندن را به صورت هر چه بهتر یاد بگیرد. خواندن مهارتی است.

ضروری که معلمان بایستی اطلاعات بسیار وسیعی در آموزش خواندن داشته باشند. معلمین عزیز باید به این نکته توجه کافی داشته باشند که رشد اجتماعی دانش آموزان از جنبه های مهم و قابل توجه در فرایند اجتماعی شدن و شکل گیری شخصیت اجتماعی است البته جنبه های بدنی، ذهنی عاطفی، اخلاقی و معنوی نیز در جریان رشد مهم هستند.

منابع

خمیس آبادی مرجان، خداوردیلو مرضیه، قنبری آؤزو، احمدی فاطمه، کلهر محمدعلی، برطرف ساختن اختلال یادگیری در دانش آموزان دوره ی ابتدایی با تاکید بر نقش معلم، اولین کنگره توانمند سازی جامعه در حوزه علوم اجتماعی، روانشناسی و علوم تربیتی

اخوان تفتی مهناز، اختلالات یادگیری : (نگاهی نو به مشکلات کهنه)، سازمان جهاد دانشگاهی تهران، 1398
شلماشی مژگان، سلمان پور خویی رضا، عزیزاده یوسف، آشنایی معلمان با نحوه توانمند سازی و درمان اختلالات یادگیری دانش آموزان، زانکو ، 1396

اکبری الهه، اختلال یادگیری ، انتشارات نظریری، 1399

هیلگارد، ارنست رو پیکوت زمینه ی روان شناسی ترجمه حسن رفیعی چاپ سوم تهران ارجمند، 1362

فریار اکبر، رخشان، فریدون ، ناتوانی های یادگیری، 1367

محمد نژاد اکبر، اختلالات یادگیری در کودکان و نوجوانان: (اصلاح و درمان)، زانکو، 1395

بخت آور محمد، آشنایی معلمان برای آموزش و درمان مشکلات یادگیری (با رویکرد مشاوره ای)، نام آی، 1396